

ŠTEVILKA 8

LETNIK XXXIV

NARODNI GOSPODAR

GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE V LJUBLJANI

V LJUBLJANI, DNE 15. AVGUSTA 1933

VSEBINA: Vlagatelji se gibljejo. — Organizacije za brezobrestna posojila. — Zadrugišstvo napreduje — kljub krizi. — Lepa slovesnost v Kropi. — Po neuspehu londonske konference. — Odprava monopola za izvoz pšenice. — Bednostni sklad dravske banovine. — Zadrugam! — Zakonodaja. — Osebnosti vesti.

Priloga „Narodnega Gospodarja“ št. 8, I. 1933.

Za vsa objavljena vabila, pri katerih ni izrecno drugače določeno, velja določba: Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in pri istem dnevnem redu drugi občni zbor, ki veljavno sklepa ne glede na število navzočih članov.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Izliakih, r. z. z n. z., se vrši dne 24. septembra 1933 ob pol 8. uri v Zadrugnem domu. Dnevni red: 1. čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. odobritev rač. zaključka za leto 1932. 4. volitev načelstva in nadzorstva. 5. slučajnosti.

Izredni občni zbor Gospodarske zadruge v Dravljah, p. št. Vid nad Ljubljano, r. z. z o. z., se vrši dne 23. avgusta 1933 ob 8. zvečer v cerkveni dvorani. Dnevni red: 1. sprememba pravil. 2. eventualne dopolnilne volitve. 3. slučajnosti.

Izredni občni zbor Mizarske zadruge v Ljubljani, Trnovo, Jeranova ulica 14, r. z. z o. z.,

se vrši dne 23. avgusta 1933 ob 6. uri zvečer v zadrugi pisarni. Dnevni red: Volitev novega načelstva in nadzorstva.

Redni občni zbor Kmečke hranilnice in posojilnice v Rajhenburgu, r. z. z n. z., ki se vrši dne 27. avgusta 1933 ob pol 8. uri dopoldne v uradnih prostorih. Dnevni red: 1. poročilo načelstva in nadzorstva. 2. odobritev rač. zaključka za leto 1932. 3. volitev načelstva. 4. volitev nadzorstva. 5. slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Tomišlju, r. z. z n. z., se vrši 20. avgusta 1933 v uradnih prostorih. Dnevni red: 1. čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. čitanje revizijskega poročila. 3. poročilo načelstva in nadzorstva. 4. odobritev računskega zaključka za leto 1932. 5. slučajnosti.

Izredni občni zbor Hranilnice in posojilnice na Vinici, r. z. z n. z., se vrši dne 27. avgusta 1933 ob 3. uri pop. v posojilničnih prostorih. Dnevni red: 1. čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. volitev načelnika. 3. volitev enega člana nadzorstva. 4. volitev enega člana načelstva. 5. sklepanje o znižanju obrestne mere. 6. slučajnosti.

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“ V LJUBLJANI.

Člani „Zadruž. zveze“ dobivajo list brezplačno. Cena listu za nečlane po 25.— Din na leto, za pol leta 12.50 Din.
Cena inseratov po dogovoru. — Izhaja 15. dne vsakega meseca. — Rokopisi se ne vnačajo.

Vlagatelji se gibljejo.

Enostranska zaščita dolžnikov.

Vlagatelji se pritožujejo, da so potisnjeni čisto vstran, da ne morejo niti govoriti o svojih pravicah. Res izgleda, da se danes misli, skrbi in dela le za dolžnika. Zakon o zaščiti kmeta od aprila leta 1932, ponovno podaljšanje tega zakona, § 5 tega zakona glede zaščite denarnih zavodov in pozneje še uredba od 26. decembra glede izplačevanja hranilnih vlog pri denarnih zavodih, naposled še uredba o posredovanju, vse to vidi pred seboj le dolžnika, ki ga je v krizi treba ščititi pred upnikom. In na čegav račun? Na račun vlagatelja, kajti denarni zavod je itak le posrednik med vlagateljem in dolžnikom.

Spomenica društva za zaščito vlagateljev.

Ni čuda, da so se v teh razmerah vlagatelji začeli gibati in organizirati, da v skupnosti branijo svoje pravice. V Ljubljani so ustanovili Prvo društvo za zaščito vlagateljev. Nekaj so že časopisi prinesli o namenu organizacije in o najaktualnejših zahtevah vlagateljev. Sedaj je ta organizacija stopila pred oblast s spomenico, v kateri je podrobneje razložila svoje zahteve.

a) Zavodi pod uredbo od 26. 12. 1932.

Prva zahteva zadeva denarne zavode, ki so se poslužili uredbe ministerskega sveta

od 26. decembra 1932. Spomenica zahteva, da tak denarni zavod ne sme sam določati, koliko vlagatelj neobhodno potrebuje za vzdrževanje sebe in družine, temveč naj bi višino za vzdrževanje neobhodnega mesečnega izplačila določal župan občine, v kateri ima vlagatelj svoje bivališče.

Res je uredba ministerskega sveta od decembra 1932 v tem oziru nejasna in pomanjkljiva. Določba, da morajo denarni zavodi izplačevati vlagateljem zneske za vzdrževanje sebe in družine, pripušča pravzaprav vlagatelju presojo, koliko hoče za vzdrževanje imeti poleg svojih rednih dohodkov. Razumljivo je potem, da denarni zavodi pod zaščito niso takim zahtevam mogli ugoditi in so pač dajali, kolikor so po razpoložljivih sredstvih največ mogli.

Isto velja glede določbe, da se morajo vlagateljem izplačevati zneski, potrebni za javne dajatve in davščine. Tudi če ne bi bilo denarne krize in če predpostavljamo najvišjo možno likvidnost denarnih zavodov, bi bilo te likvidnosti hitro konec, ako bi morali denarni zavodi v tem oziru ugoditi zahtevam vseh vlagateljev. Državni in samoupravni davki, takse in trošarine znašajo v celi državi letno visoke milijarde, tolike vsote, da bi denarni zavodi morali imeti razpoložljiv sploh ves vložen denar, če naj bi se s tem denarjem plačevali davki in javne dajatve. Seveda pa vlagatelji skoro povprek danes hočejo, da bi se davščine, zavarovalnine

in druge dajatve izplačevale iz vlog, ne pa iz drugih dohodkov vlagatelja. Je v praksi zelo težko, da ne rečemo skoro nemogoče ločiti one, ki res upravičeno zahtevajo izplačilo vloge za plačilo davka od onih, ki to zlorabljajo.

b) Revizija vseh denarnih zavodov.

Druga zahteva vlagateljev je v tem, naj se nemudoma izpelje revizija vseh denarnih zavodov in tudi kmetijskih zadrug, ki so omejile izplačila. Revizija da bo odstranila marsikatero nedostatke in vrnila zaupanje v denarne zavode. Revizijo naj bi izvršili ali zapriseženi izvedenci ali celo sosvet iz srede vlagateljev samih. Tak sosvet iz vlagateljev dotičnega zavoda naj bi obenem sodeloval tudi v upravi zavoda. Tudi režija zavodov naj se z ozirom na sedanje težke razmere skrči do skrajnosti.

Tu bi mogli pripomniti le to, da je pri kreditnih zadrugah za revizijo poskrbljeno z organizacijo revizijskih zvez po določbah zakona od 10. junija 1903. Ta revizija je potrebna bolj za člane kot za vlagatelje kajti pri kreditnih zadrugah z neomejeno zavezo jamčijo vsi člani s celim svojim premoženjem za obveznosti zadruge torej tudi za vse hranilne vloge. Zato je pač dvomljivo, da bi revizija kake druge vrste mogla vrniti likvidnost, ker je resnica ta, da danes ni vprašanje o zaupanju, temveč vprašanje o likvidnosti. Gotovo je, da vlagatelji danes ne zahtevajo svojih vlog radi nezaupanja v posojilnico. — Pri regulativnih hranilnicah in pri bankah je sicer poskrbljeno za kontrolo poslovanja, bi pa tudi nič ne škodilo, če bi se uvedla revizija po zapriseženih strokovnjakih, kakršna obstoji pri kreditnih zadrugah.

c) Znižanje obrestne mere.

Tretja zahteva vlagateljev je znižanje obrestne mere za posojila. V časih današnje

gospodarske krize, pravi spomenica, dolžnik prekomerne obremenitve ne prenese. Vsled tega postanejo lahko taki dolžniki dubiozni v škodo zavoda oziroma posredno v škodo vlagateljev samih. Spomenica proglašča načelo: **nizke obresti, visoka sigurnost**. Kot zadrugarji ne moremo nič drugega kot pozdravljati to zahtevo vlagateljev. Zadrugništvo samo je organizacija proti oderuštvi, proti navijalcem obrestne mere. Glavna svrha kreditnega zadrugništva je vedno bila ta, da organizira prihranke malih varčevalcev in jih po čim nižji obrestni meri daje kot posojila članom, ki pa zato tudi neomejeno jamčijo za denar varčevalcev. Pa tudi z ozirom na sedanjo krizo je eden izmed važnih pogojev ublažitve krize ta, da se obrestna mera dolžnikom čim bolj zniža. Med vzroki krize se upravičeno navaja tudi pretirana obrestna mera. Če hočemo zdraviti krizo, moramo resno delati tudi na znižanje obrestne mere. Hvala Bogu je zadrugništvo to zahtevo sedanjega časa pravočasno razumelo in so povečini posojilnice znižale obrestno mero za posojila na 6 do 7 %, za vloge pa na 4 do 5 %.

č) Proti trgovanju s hranilnimi knjižicami.

Četrta zahteva vlagateljev se obrača proti trgovanju s hranilnimi knjižicami. Iz te trgovine sijajno služijo prefrigani dolžniki in brezvestni špekulanti, trpijo pa ogromno škodo prestrašeni in nepoučeni vlagatelji. Spomenica navaja, da bo trgovine s hranilnimi knjižicami konec, kadar kupci hranilnih knjižic ne bodo več mogli z njimi plačevati svojih dolgov. Običajno so namreč zainteresenti za hranilne knjižice dolžniki denarnih zavodov, ki se hočejo poceni s plačilom polovične ali še manje vsote znebiti svojega dolga pri denarnem zavodu. Zato kupijo hranilne knjižice s 50 % njihove nominalne vrednosti, porabijo jih pa za plačilo dolga s 100 %

nominalne vrednosti. Tak dolžnik dejansko plača samo polovico svojega dolga, polovico pa mu ga plača prestrašeni vlagatelj, ki je knjižico tako poceni prodal. — Zato je res najuspešnejše sredstvo proti trgovini s hranilnimi knjižicami v tem, da se prepove kompenziranje dolgov s hranilnimi knjižicami ali z dobroimetji na tekočem računu z edino izjemo slučajev, v katerih je bil dolžnik že od početka tudi lastnik hranilne knjižice ali vloge v tekočem računu.

Težki položaj — zahteva ukrepov.

Vidimo iz navedenega, da so zahteve vlagateljev utemeljene in da so tudi njihovi interesi ravno tako potrebni zaščite kakor

interesi dolžnikov. Varčevanje se ne sme diskreditirati, ker je varčevanje pogoj za napredek gospodarstva. Demoralizacija, ki jo ustvarja enostranska zaščita dolžnika, more povzročiti gospodarstvu nedogledno škodo. Pred sabo imamo dopis iz ljudstva, v katerem varčevalec med drugim pravi: „Res je hudo in krivično to, da človek, ki je pridno delal in varčeval, ne more priti do svojih prihrankov, čeprav se nahaja v veliki sili in potrebi. Drugi, ki so se zadolžili, pa se iz varčevalcev sedaj norčujejo.“

Skrajni čas je, da se za sanacijo težke finančne krize nekaj ukrene, ker sta splošno nezaupanje in gospodarski zastoj dosegla vrhunec.

Organizacije za brezobrestna posojila.

Naš list je bil prvi, ki je našo javnost opozoril na nevarnost denarnih zavodov za brezobrestna posojila, ki so se pri nas začeli na veliko ustanavljati bodisi v obliki registrovanih pomožnih blagajn bodisi v obliki zadrug. Izvestni krogi so nam celo grozili z tožbo, ker smo delovanje teh sumljivih organizacij pokazali v pravi luči.

Kako velik razmah je bilo zavzelo to gibanje, se vidi najboljše iz dejstva, da je bilo v zadnjih dveh letih v dravski banovini registriranih 26 zadrug te baže in je bil že skrajni čas, da je oblast vsaj začasno prekinila „plodonosno“ delovanje teh ljudskih osrečevalcev.

I. Najprej so se bile pojavile dovolj znane posmrtninske organizacije. Ljudje so kakor blazni drli vanje, z navdušenjem plačevali visoke prispevke in brez najmanjšega pomisleka zaupali mamljivim vabam. Ideja je bila pri nas nova, podjetja so obetala čudovite stvari. Ko so še časniki od časa do časa objavljali prisrčne zahvale za prejeto

posmrtnino, je zginilo vse nezaupanje. Vsak zavarovatelj se je potrudil, da je točno izpolnjeval svoje obveznosti in polnil žepe goljufom. Večina teh žrtev je bila iz krogov, ki imajo največ vzroka, da trikrat obrnejo dinar, predno ga dado iz rok.

Gibanje je bilo slednjič zavzelo tak obseg, da je morala oblast poseči v te razmere. Dne 15. maja 1933 je banska uprava izdala naslednjo odredbo:

„V poslednjih letih je nastalo ter posluje v dravski banovini mnogo registrovanih pomožnih blagajn in tudi zavarovalnic na združni podlagi, ki vrše zavarovalne posle na takozvanem dokladnem kritju, t. j. na ta način, da je višina zavarovalnine, ki se ob pogodbeno dogovorjenem dogodku (smrt, poroka) izplača v višji ali manjši izmeri in to zavisno od števila članov v dotični zavarovalni panogi, oziroma v dotičnem razredu zavarovalne panoge. Tudi so člani sklepali zavarovalne pogodbe na pogrebno glede oseb, ki so izven tesnega § 18 zak. z dne

1892, drž. zak. št. 202. Tudi višina zavarovanj nikakor ni v skladu s § 1. navedenega zakona.

Velik podvig teh ustanov je pripisovati ne le delovanju agilnih, tu in tam dobro in predobro honoriranih provizijskih agentov (zaupnikov) in reklami, temveč tudi in to v prvi vrsti okolnosti, da nudi omenjeni način zavarovanja najširšo možnost špekulacije, katere možnosti so se dejansko polotili najširši, predvsem siromašni in v bedi živeči sloji naroda. Da to ne more biti samo domneva, dokazuje že dejstvo, da se zavarovanje zoper škode po požaru kljub razmeroma nizkim premijam . . . ne razvija, dočim je zavarovanje . . . z dokladnim kritjem kljub gospodarski krizi v bohotnem razmerju.

Kraljeva banska uprava je prišla do zaključka da sistem dokladnega kritja ni samo po zakonu nedopusten, temveč da v praktičnem izvajanju nima trajnosti, da je torej neizvedljiv in tudi ob še tako solidnem poslovanju upravnih in nadzornih odborov neuporaben ter vsled svoje nesigurnosti za naše narodno gospodarstvo nepregledno škodljiv. Zato kraljevska banska uprava kot nadzorstveno oblastvo po svoji službeni dolžnosti odreja,

„da se nadaljevanje zavarovalnih poslov vseh registrovanih pomožnih blagajn in zavarovalnic na združni podlagi s sistemom dokladnega kritja začasno in do preklica ukinja,

da se izvrši revizija statuten in poslovanja.

Od danes naprej se novih zavarovanj četudi že prijavljenih in na seji upravnega odbora celo sprejetih, ne izvede.

Nabiranje novih zavarovalnih prijav se istotako ukine, dokler se pravila, ki jih je z event. pravilniki . . . predložiti, ne pregledajo vnovič ter ne izda novih navodil, kako je sedanji nedopustni in nezakoniti sistem prevesti na edini dopustni sistem takozva-

nega kapitalnega kritja, t. j. premijskega zavarovanja z zavarovalno-tehnično pravilno preračunanimi rezervami.“

Tako izraža svoje mnenje in obsodbo posmrtninarskih in sličnih samopomoči banska uprava. Dasi razpravljanje o tej stvari ne spada strogo v obseg naše razprave, smo se vendar pri tej organizacijah pomudili nekoliko dalje, ker jih je z drugim vred šteti v isto vrsto nesolidnih podjetij.

II. Skoro istočasno s posmrtninskimi ustanovami so se pojavile stavbne hranilnice, ki so si za svoje osrečevalno delo privzele obliko zadruge. Ta cvetka ni zrasla na naših domačih tleh, ampak je k nam presajena iz Nemčije.

Namen stavbnih hranilnic je dajati brezobrestna posojila za zgraditev novih hiš, za popravila pri hišah, za odplačilo obstoječih hipotek in podobno. Na Nemškem je bilo po končani svetovni vojni veliko pomanjkanje stanovanj, privarčevano ljudsko premoženje pa uničeno. Nastal je torej problem, kako zidati hitro in poceni. V takih razmerah so se radi oprijeli poizkusa, o katerem se je zdelo, da vsebuje rešitev tega perečega vprašanja. Interesenti naj bi potrebna sredstva za zidavo zbrali kolektivno sami z vplačevanjem rednih obrokov. Kot vzgled so navajali: 10 interesentov potrebuje za zgraditev lastnega doma n. pr. vsak po 100.000 dinarjev; vsak se zaveže, da bo na leto privarčeval in vložil v skupno blagajno desetino gradbenih stroškov. Koncem prvega leta bo zbranih 10 krat 10.000 = 100.000 Din, ki se posodijo prvemu interesentu, drugo leto pride na vrsto šele drugi interesent, tretje leto tretji itd. Zadnji pride na vrsto šele po 10 letih. Vsak interesent mora svoje prispevke plačevati toliko časa, da se nabere vsota, katero je prejel iz skupne blagajne. Noben interesent ne dobi od svojih oblatoričnih prispevkov nobenih obresti od za-

jednice, nasprotno pa tudi zajednica od posojene vsote ne računa nobenih obresti.

Bistvena pogrška teh institucij je, da smatrajo, da je mogoče v dobi, ko vse gospodarstvo upošteva obrestovanje glavnice, opustiti obrestovanje brez škode za poedine interese. Iz gornjega primera se vidi, da prinaša brezobrestno posojilo največ koristi prvemu, nekoliko manj drugemu, še manj tretjemu interesentu itd., in da so poslednji oškodovani na korist prvih, najbolj pa je oškodovan tisti, ki pride zadnji na vrsto. Brezobrestnost vodi do tega, da mora zavod vsa sredstva dobiti pri stavbnih interesentih samih, ker mu je odvzeta možnost, da bi si jih pridobil na običajnem denarnem trgu. Ker se zbirajo prispevki pri članih zelo počasi, je zaradi tega poslednjim interesentem odvzeta možnost, da bi kmalu prišli do svojega doma.

S tem, da se graditev preloži v bodočnost, zadobi vse stavbno varčevanje značaj igre. Prvi, ki ga zadene sreča more graditi ob zaželenem času, ostali morajo čakati leto in dan, da se jim dodeli in izplača posojilo. Čas zidanja ni odvisen od njihove volje, ampak od slučaja. S tem, da doplačajo in povišajo na nje odpadajoče zneske, morejo sicer pospešiti nastop stavbnega termina, ne morejo ga pa določiti. Sigurnost in čas dodelitve posojila odvisi za veliko večino stavbnih varčevalcev od tega, da vsi prejšnji interese redno plačujejo svoje vloge, oziroma da pristopajo vedno novi člani. Vsak zastoj v dotoku novih članov odloži dodelitev stavbne posojila.

Druga nesigurnost in celo nevarnost leži v povezanosti centralnega varčevanja in decentralnega individualnega zidanja. Centralno varčevanje je drago in mora biti drago, ker zahteva mnogo dobro plačanih priganjačev. Še težavnejša in dražja je uvedba dobro poslušajoče kontrole, če se posojilo pra-

vilno porabi in zanesljive kontrole, če dolžnik vzdržuje poslopje v dobrem stanju.

Pravna oblika zadruga je za taka podjetja nepripravna. Vsaka stavbna hranilnica mora že po svojem bistvu stremeti za tem, da dobi čim največ članov in mora vsled tega preveč razširiti svoj krajevni delokrog. Tu se pojavi nova težava za vodstvo, ki mora nositi odgovornost za poslovanje, ne more pa svoje dolžnosti glede kontrole točno izvrševati. Zadruga sloni na načelu samouprave in sodelovanja združnikov. To načelo se pri stavbnih hranilnicah ne more zadostno izvajati, ker je članom vsled velike oddaljenosti težko udeleževati se občnih zborov in primerno vplivati na vodstvo poslovanja. Nadaljna težava obstoji v tem, da se vleče dostikrat komplicirano pravno razmerje med stavbno hranilnico in članom leta in leta in da nastopa pri tem stavbna hranilnica kot nabiralka vlog in kot hipotekna upnica, stavbni varčevalec pa kot varčevalec, lastnik hiše in hipotekni dolžnik. Vse to lahko vodi do neznosnih razmer in nevarnosti, tako za stavbno hranilnico samo, kakor tudi za stavbnega varčevalca.

Propagatorji stavbnih hranilnic na Slovenskem se radi sklicujejo na slične ustanove na Nemškem, na Angleškem in v Ameriki. Kar tiče angleških in ameriških stavbnih hranilnic smo že lani obrazložili, da slone na čisto drugačni podlagi, kakor nemške in naše. Te organizacije sprejemajo hranilne vloge od vsakogar in imajo zaradi tega toliko denarnih sredstev, da morejo interesentom takoj postreči s stavbnimi posojili. Čakalna doba ne igra torej pri njih nobene vloge, dočim je pri nemških in pri naših vitalnega pomena. Na Nemškem je bilo v kratkem času nastalo na stotine stavbnih hranilnic, ne zato, da bi se ljudem pomagalo, ampak zato, da so snovatelji na lahek način kovali kapital iz ljudske lahkovernosti in si

polnili žepe. Javna oblast je morala slednjič uvesti nad njimi posebno nadzorstvo.

Ob pregledovanju so prišle na Nemškem na dan take stvari, da se je moralo skoraj vsem stavbnim hranilnicam prepovedati nadaljno poslovanje, dve tretjini sta morali v likvidacijo, oz. v konkurz. Po odborih so sedeli ljudje za vodstvo takih poslov popolnoma nesposobni, brezposelni natakariji, da, celo bivši kaznjenci, ki so znali konjunkturo ljudske zaslepljenosti obrniti sebi v prid. Pri nabiranju novih članov so se agentje stavnih hranilnic posluževali dostikrat ogabnih metod. Za člane so sprejemali pogostokrat osebe, o katerih se je moglo naprej vedeti, da ne bodo mogle izpolnjevati prevzetih pogojev. Obljubovali so določene termine za dodelitev posojila, neverjetno kratko čakalno dobo, vmesne kredite itd., česar pa seveda ni bilo mogoče izpolniti. Neredkokrat se je zgodilo, da so odborniki najprej naklonili posojila sebi, druge so pustili lepo čakati. Take in podobne zlorabe so imele za posledico, da se je občinstva polotilo splošno nezaupanje v stavbne hranilnice, zlasti ker so šle mnoge v konkurz in so varčevalci prišli ob svoje vplačane vloge.

III. V tretjo vrsto takih nevarnih denarnih zavodov za brezobrestna posojila bi lahko djali zadrage za smotreno štednjo (Zwecksparkassen). Tudi ta organizacija je k nam importirana iz Nemčije, oziroma Avstrije. Člani se tu zavežejo, da bodo privarčevani denar stalno vlagali v določenih zneskih in potem prejeto posojilo porabili za določen namen, n. pr. za nabavo živine, orodja, gospodarskih strojev, za nakup pohištva, za doto otrokom, za študij sina ali za doto hčeri, za nakup klavirjev, motornih in navadnih koles in slednjič „za vse ostale koristne in produktivne svrhe“.

Člani morajo ob pristopu plačati delež, pristopnino in vpisnino. Te pristojbine so raz-

meroma zelo visoke in se članu (razen deleža) v nobenem slučaju ne povrnejo. Poleg tega mora član obenem z mesečnimi prispevki (vlogami) plačevati ne ravno nizke upravne prispevke. Pri nekaterih podjetjih je vpeljan tudi nabiralni prispevek. Tako člana že ob pristopu precej oskubijo. Član mora redno vsak mesec plačevati izvesten najmanjši znesek — hranilni prispevek, ki je za vsak razred posebej določen v razmerju z višino zaprosenega posojila. Plačevati mora te obroke toliko časa, dokler ne pride na vrsto, da prejme posojilo. Posojilo pa dobi šele takrat, ko je nabranega toliko denarja, da se mu po vrstnem redu posojilo lahko izplača. Po prejemu posojila mora plačevati odrejene amortizacijske zneske točno in redno, dokler ni posojilo povrnjeno. Obenem z odplačevanjem na račun posojila je treba plačevati znatne upravne prispevke.

Posojila so brezobrestna samo na videz. Ako se seštejejo pristopnine, vpisnine, upravni prispevki in razne druge pristojbine in provizije in se upošteva, da leži lahko hranilna vloga dolgo časa brez obresti, potem se vidi, da vse to skupaj znese skoraj toliko, kolikor znesejo običajne obresti za posojilo pri solidnih zavodih.

Vodstvo takih podjetij mora biti jako dobičkanosen posel. Tako čujemo, da je ravnatelj nekega zavoda v Ljubljani (priseljen Avstrijec) imel dohodkov okoli 12.000 Din mesečno. To kliče in miče in vabi še druge, da si ustanove lasten zavod. V načelstvo zadrage porinejo nekaj slamnatih mož, ki o vodstvu takih opravil največkrat nimajo nobenega pojma. Načelstvo sklene potem z ravnateljem pogodbo, v kateri mu prepusti vse vodstvo podjetja. Napram javnosti je ravnatelj lepo skrit. V pravilih nekega zavoda v Mariboru smo opazili, da podpisujeta tvrdko pravomočno predsednik (oziroma podpredsednik) in tajnik. Ob nadaljnjem

pregledu smo videli, da stanuje predsednik (nek tapetnik) v Ptuj, podpredsednik pa celo v Šmarju pri Jelšah, od ostalih odbor-nikov pa ne stanuje nihče v Mariboru, dasi je tukaj sedež podjetja. Kako naj potem odborniki vodijo zavod in odgovarjajo za pravilno vodstvo? Kako naj se pravilno podpisujejo pogodbe in rešujejo mnoga važna pravna vprašanja?

Če je načelstvo samo zaradi lepšega in je vse gospodarstvo izročeno le enemu skriteму poslovodji ali ravnatelju, nastane nadaljno vprašanje, kako je z varnostjo hranilnih vlog, ki jih člani mesečno plačujejo, ko čakajo na posojilo.

Nekatere od teh laži-zadrag povdarjajo, da stoje pod nadzorstvom trgovskega sodišča. S tem hočejo občinstvu nasuti peska v oči in ga pripraviti v zmoto. Kar tiče sodnega nadzorstva, je pripomniti, da sodišče ne more po zakonu storiti drugega, kakor da vsako drugo leto odredi revizorja, ki naj preišče delovanje zadruga. Predno pa potečeta dve leti, se lahko zgodi že marsikaj, kar je v občutno škodo velike večine članov.

Neka zadruga za brezobrestna posojila v Mariboru n. pr. se je ustanovila letos v januarju. V kratkem času je imela že 17 glavnih zastopstev za priganjanje novih članov, katerih se je nabralo na tisoče. Po šestih meseci pa je bila že sklenjena likvidacija. Koliko so tu zapeljani ljudje plačali raznih provizij in stroškov? Najbrž gredo številke v sto in sto tisoče.

V prospektu neke ljubljanske zadruga je natisnjeno: Celó delovanje zadruga je pod stalnim nadzorstvom kr. javnega notarja! To je seveda izmišljotina, preračunana na to, da se izpodbije morebitno nezaupanje. Noben notar ne more pri nobeni zadrugi izvrševati nadzorstva, ki je predpisano po revizijskem zakonu. Informirali smo se o stvari

natančneje in smo dognali, da je bil dotični notar le naprošen, da bi ugotovil, da je vsako posamezno posojilo oddano res v pravem vrstnem redu. Zaradi tega se pa še daleč ne more trditi, da je celo (!) delovanje zadruga pod notarskim nadzorstvom.

Reklama teh institutov je zelo učinkovita, kakor sklepamo iz mnogoštevilnih vprašanj, ki jih dobivamo od najrazličnejših strani, ne samo iz Slovenije, ampak tudi iz hrvatskih krajev. Delujejo z anoncami po časopisju, z obširno korespondenco in številnimi agenti, zaupniki, zastopniki in glavnimi zastopniki. Agentje opravljajo svoj posel najraje ustmeno in brez prič. Že vedo, zakaj. Stiska časa jemlje ljudem razsodnost. Prebrisan agent zna tako mamljivo naslikati blagoslov brezobrestnega posojila, da žrtev ne pomisli, da se ji obetajo nemogoče stvari. Marsikdo si brž v duhu predstavlja lepo vsotico, za katero si bo nabavil to in ono. In še obresti ne bo treba plačevati! Kar brž podpisati, da se dobri gospod ne skesajo! Tako nasedajo tisoči in tisoči in pridejo ob težko privarčevane prihranke. Informirajo se pa navadno potem, ko je že prepozno.

Prave kreditne zadruga, ki so res ustanovljene z namenom pomagati ljudstvu s posojili po nizki obrestni meri, imajo pač dovolj vzrokov, da pazljivo spremljajo delovanje teh dvomljivih elementov. Val nezaupanja in razočaranja, ki bo sledil, bi utegnil škodovati tudi resnični zadrugi organizaciji.

Z ustmenim poukom se da sicer odvrniti marsikatera nepremišljenost, ali to ne zado-stuje, ker ljudje dostikrat ne iščejo sveta pravočasno. Glavna naloga v pobijanju takih izrastkov v organizaciji denarnih zavodov pripada javni oblasti, ki je poklicana, da ščiti splošne interese. V tem oziru ji daje na razpolago važen pripomoček § 60 obrtnega zakona. Po tej odredbi sme minister za trgovino in industrijo poleg obrtov, ki

so že sedaj koncesionirani, proglasiti za koncesionirane še druge obrte, katerih izvrševanje vpliva na imovinsko varnost državljanov. Ako se javna oblast prepriča o škodljivem delovanju opisanih denarnih zavodov in njih priganjačev, naj se obrt posredovanja posojil proglasi za koncesioniran obrt, koncesije pa naj se izdajajo samo vsega zaupanja vrednim osebam. Potem bo kmalu konec tega „novega združnega gibanja“.

* * *

Potem, ko je bil gornji članek že napisan, je izšla v 59. kosu Službenega lista z dne 22. julija 1933 naslednja

naredba

bana dravske banovine glede poslovanja gradbenih in kreditnih zadrug, ki nudijo svojim članom posojila, a poslujejo brez kapitalnega kritja.

Na podstavi čl. 65, 66 in 67 zakona o notranji upravi izdajem sledečo prepoved:

Člen 1. Z današnjim dnem in do preklica se prepoveduje nadaljnje sprejemanje

in nabiranje članov onim gradbenim in kreditnim zadrugam, ki nudijo svojim članom posojila, eventuelno celo brezobrestna posojila, a poslujejo brez kapitalnega kritja, pri čemur je uspešnost tega poslovanja ter izplačevanja posojil odvisno od porasta in plačilazmožnosti članstva.

Nadaljnje sprejemanje in nabiranje članov se ustavi, dokler se oblastveno ponovno ne pregledajo pravila in uredi poslovanje, ker je sedanji način poslovanja škodljiv narodnemu gospodarstvu.

Člen 2. Kdor bi prekršil to naredbo, se kaznuje na podstavi čl. 69 o notranji upravi z denarno kaznijo od 10.— do 1000.— Din, ob neplačilu denarne kazni v odrejenem roku pa z zaporom od 1 do 20 dni.

Člen 3. Ta naredba stopi v smislu čl. 71 cit. zakona v veljavo z današnjim dnem.

V Ljubljani, dne 18. julija 1933.

Kraljevska banska uprava dravske banovine

Namestnik bana, pomočnik:

Dr. Pirkmajer, s. r.

Zadružništvo napreduje — kljub krizi.

Razveseljivo je dejstvo, da se kljub sedanjim težavam v gospodarstvu zadružne organizacije lepo razvijajo in napredujejo in to zadružne organizacije kmetov in delavcev, ki jih je splošna gospodarska kriza s padcem cen in znižanjem zaslužka najbolj udarila. O tem napredku pričajo najbolj številke. V l. 1931 je doseglo število zadrug

po podatkih mednarodnega letopisa za zadružništvo 604.684, s skupno 151,724.710 člani. Samo trgovski promet teh zadrug je dosegel v l. 1931 25 1/4 milijard dolarjev.

Gornje število zadrug in članov se razdeli na evropske dežele izven Rusije, na Rusijo in na izvenevropske dežele sledeče:

	Evropske dežele	Rusija	Izvenevropske dežele	S k u p a j
Število zadrug	150.693	325.895	128.096	604.684
Število članov	39,069.913	96,463.396	16,191.401	151,724.710
Promet v tisočakah v dolarjih . .	3,247.727	11,863.896	10,133.264	25,244.887

Pri tem pa je ostalo nevpoštevanih približno 300 centralnih organizacij z njihovimi zadrugami in člani, ki pa pri sestavi letopisa še niso mogle biti vpoštevane. Če bi bile vpoštevane te organizacije, bi bil napredek še veliko bolj viden. V času od l. 1928 — 1931 je narastlo število zadrug v evropskih deželah za 6 %, število združenj za 11,6 %, v izvenevropskih deželah je narastlo število združenj za 12,8 %, število združenj za 5,4 %.

Številke, ki kažejo promet **velenakupovalnih družb in central konsumnih društev**, so naravnost ogromne. Trgovski promet central konsumnega združenstva je dosegel 912,193.000 dolarjev. Od tega odpade na evropske dežele 889,457.000 dolarjev. Ker imajo centrale konsumnih zadrug lastno proizvodstvo mnogoterih konsumnih potrebščin, je zanimiva tudi številka, ki govori o tem proizvodstvu. Centrale konsumnih zadrug so producirale za 268,055.000 dolarjev blaga.

Centrale **kmetijskih zadrug** so vnovčile kmetijskih pridelkov za 842,021.000 dolarjev. Tukaj so na prvem mestu centrale v izvenevropskih deželah, ki so vnovčile pridelkov za 645,713.000 dolarjev. Nasprotno pa so te centrale svojim zadrugam oziroma članom

nabavile gospodarskih in gospodinjskih potrebščin za 298,364.000 dolarjev.

Centrale **obratno-produktivnih zadrug** so napravile trgovskega prometa 64,465.000 dolarjev in to skoro izključno v evropskih deželah.

Bilančna vsota central za **kreditne zadruge** znaša 1 milijardo in 30 milijonov dolarjev, dočim je promet v teh centralah dosegel 11 milijard dolarjev. Seveda odpade ogromna večina bilančne vsote odnosno prometa na evropske dežele, ki imajo starejše in številnejše kreditno združenstvo nego izvenevropske. Centralne blagajne evropskih kreditnih zadrug imajo bilančno vsoto 965,148.000 dolarjev in promet 11.033,000.000 dolarjev.

Nasprotno pa je razmerje pri **gradbenih kreditnih zadrugah**. Te imajo v Združenih državah Amerike nič manj kot 6,824,000.000 dolarjev zbranega kapitala, v evropskih deželah pa le 169,146.000 dolarjev.

Na koncu moramo pripomniti, da so te številke zanesljive, kajti to statistiko izdeluje mednarodni urad dela v Ženevi z veliko previdnostjo in natančnostjo.

Lepa slovesnost v Kropi.

Zadruga — naslednica fužin in plavžev.

Kropa in Kamnagorica sta znana kraja po žebjarstvu, po plavžih in fužinah in ima ta obrt za seboj v teh krajih že šeststoletno zgodovino. Od leta 1894 pa je razvoj žebjarstva in železne obrti v Kropi ozko povezan z **žebjarstvo in železo-obratno zadruho v Kropi in Kamnagorici**, ki predstavlja danes po blizu 40-letnem razvoju veliko združno tovarno za vijake, zakovice, matice, žeblice in sploh za razne železne izdelke. 25. julija na dan sv. Jakoba pa je

obhajala redko slovesnost, ko je bilo naenkrat sprejetih v zadrugo 42 mladih članov.

Razvoj zadruge.

Redke so zadruge, ki bi mogle pokazati na tak razvoj kakor žebjarstva zadruha v Kropi in Kamnagorici. Iz skromne zadruge malega števila obrtnikov, ki so hoteli potom zadruge skupno prodajati izdelke in skupno nabavljati sirovine, se je tekom 39 let od obstoja zadruge razvila mogočna **združna tovarna**, ki izdeluje v svojem moderno urejenem, elektrificiranem obratu z najnovejšimi stroji vijake, matice in žeblice različnih vrst. Zadruga zaposluje še danes 160 delavcev,

dočim je pred nastopom krize zaposlovala 280 delavcev. V poslovnem letu 1929/30 je zadruga prodala za več kot 10.000.000 Din izdelkov. Vsled krize je množina oziroma vrednost izdelkov v poslovnem letu 1930/31 padla za eno tretjino, v letu 1931/32 pa še za nadaljno tretjino napram letu 1929/30.

Ročno delo — pomoč v krizi.

Pa tudi v krizi je zadruga pokazala svojo žilavost in sposobnost. Ker ni bilo mogoče več prodati na trgu toliko strojnih izdelkov (vijakov, žebeljov), se je zadruga zatekla zopet k izdelkom, ki zahtevajo ročno delo izurjenih kovačev: k smučarskim in sportnim predmetom, zlasti pa k izdelovanju žebeljov za sportne čevlje, takozvanih **planinčarjev**. S planinčarji ne le pokriva domačo potrebo, ampak je organizirala že tudi izvoz tega izdelka v Avstrijo, Švico, Nemčijo in Italijo, zadnji čas celo na Francosko.

Načelnik novim članom.

Na sestanku 25. julija je imel zelo lep nagovor na mlade člane zadruge načelnik zadruge g. Šolar. V nagovoru, ki je bil prežet z resnostjo in skrbjo, je mladi načelnik kratko orisal zgodovino zadruge, posebno pa povdaril današnje naloge in težave žebeljarske zadruge. Opozarjal je na težke življenske pogoje za zadrugo napram prejšnjim lepšim, lažjim časom, ko se je še moglo delati z dobičkom. — „Mirno in brezskrbno zaupanje, blagoslov jutrišnjega dne, se je moralo umakniti neprestani borbi za vsako skorjico kruha, ki si jo je treba sproti izvojevati. Velikanska produkcijska in racionalizacijska tekma je ustvarila na izobilje najrazličnejših tvarnih dobrin, da se svet duši v njih, a je obenem lačen. Preobjestni gon za profitom je nujno zamašil vse luknjice, iz katerih se je včasih lahko skoraj brez škode marsikaj izgubilo.“ — Tak čas

zahteva vsestransko sposobnih ljudi, tembolj zato, ker se pred njimi pojavlja **problem preureditve človeške družbe**, na katero se je treba pripravljati. — „Vse to nam nalaga **skrb za izpopolnitev naše domače hiše**, da jo uredimo tako, da bo v njej zagotovljen naš nadaljni obstoj in zavarovane naše življenske koristi. Treba je, da iščemo novih poti za pridobivanje in izpopolnitev naše skupnosti, novih pogojev za življenje. To pa zopet kliče po novih, drugačnih ljudeh, po drugačnih nazorih in značajih. Zato pa so danes zahteve, ki se stavijo na vsakega združnega člana, veliko večje in težje kot so bile v brezskrbnih, mirnih dneh, ko je življenje potekalo enostavno. Zdrudno članstvo hoče danes celega človeka: človeka z razumom, voljo, delovnimi rokami in srcem. Današnje življenske prilike in koristi zadruge hočejo **stoodstotnih zadrugarjev, zvestih v vseh okolištinah, iskrenih, pripravljenih na žrtve na znotraj in na obrambo zadruge med razkrojevalci v lastnih vrstah in sovražniki na zunaj.**“ — Potem pojasnjuje zelo lepo, kaj hočemo z zadrugo. „Zdrudništvo je združenje malih ljudi v gotove skupine gospodarske narave, da si v vzajemnem delu, v medsebojni pomoči in podpori, v složnosti, pridnosti in varčnosti pomorejo do primernega blagostanja, da si v teh združnih celicah krepijo čut za skupnost, odgovornost, nesebičnost in ljubezen. Oče slovenskega združništva je dr. Krek, ki je obenem oče slovenskega krščansko-socialnega gibanja, ki je malemu človeku prineslo politično, socialno, gospodarsko in tudi nacionalno preroditev. Zdrudništvo je veja iz debela krščanskega socializma in je zato po svojem bistvu vezano na krščanska načela, ki bi morala vladati v vsem javnem življenju. Povezanost med združništvom in krščansko-socialno mislijo je tako močna, neločljiva, da si zadruge brez krščanske so-

cialne misli ne moremo misliti. Pravilnost tega pojmovanja dokazujejo dogodki, ki do danes našemu gibanju niso mogli nič škodovati, dočim se je marksizem pod njih vplivom že začel razkrajati. Naša zadruga je tem načelom ostala zvesta v preteklosti in mora ostati tudi v bodočnosti.“ — **„Zadruga zahteva od vas pridnost, zvestobo in značajnost.** Nudi Vam pa zato vsakemu svoj kos kruha po pravičnosti in sposobnosti. Jamči Vam pravično in blagohotno upoštevanje Vaših utemeljenih želja in da se bo z Vami postopalo čeprav strogo, vendar vselej tovariško. Nudi Vam pa tudi **moralno oporo, zavest skupne moči in zavest, da v skupnem delu služite dobri in plemeniti stvari,** kar je končno tudi eden izmed pogojev sreče in zadovoljnosti.“ — Lepe misli, ki jih je mladim članom povedal načelnik, njihov tovariš, so napravile nanje globok vtis.

Besede ravnatelja.

Ravnatelj zadruge je potem članom zelo nazorno govoril o **zadrugi kot gospodarski in socialni ustanovi.** Pojasnjeval je težave in konflikte, ki nujno sledijo iz tega dualističnega značaja zadruge za njeno poslovanje. Razložil je ureditev zadruge na demokratičnih temeljih in zopet težave, ki iz te ureditve izvirajo, ako ni članstvo o namenu in bistvu zadruge na jasnem. Na koncu je povdarjal težavo, da zadruga kljub dolgoletnemu obstoju ni zbrala v zadostni višini lastnega kapitala, dočim je tuji kapital drag in je z njim težko poslovati. Zadruga bo zato tudi še v bodoče zahtevala od članov **žrtev: deleže in člansko štednjo.**

Spodbuda zastopnika zveze.

Zastopnik Zadrugne zveze primerja zadrugo z družino. Dobri člani zadruge delajo tako kot dobri sinovi in hčere v družini. Postavlja kot temeljno dolžnost člana **zvestobo.** Otroku, ki drži s hišo, jo podpira.

Tudi zadrugarji morajo držati z zadrugo, delati za njeno korist, za njen ugled, za njeno dobro ime, za njen mir. In zadruga bo zvestobo obilno poplačala, ker zadruga ne zna biti nehvaležna.

Drugi temelj zadruge je **disciplina.** Ne disciplina iz strahu in slepe pokorščine, ampak disciplina iz spoznanja in volje, da se le s podreditvijo pod skupnost, s skupnim delom more vzdržati in uspevati zadrugna skupnost.

Vztrajnost tudi kot lastnost zadrugarja dela čudeže. Če vztrajno delate za isti cilj, ga boste dosegli. Kaplja dolbe skalo, vztrajnost zadrugarjev gradi največje, najtrdnjše zadruge.

In še **požrtvovalni** morajo biti zadrugarji. Zadrugi morate najprej nekaj dati, ji nuditi minimalni kapital za njeno poslovanje, nuditi ji pa tudi zvestobo in disciplino. In vse, kar ste zadrugi dali, Vam bo zadruga bogato poplačala. Zadruga ni čudodelna piška, ki bi nesla zlata jajca. Vi morate najprej zadrugi dati svoje prihranke, kot zadrugni kapital, dobro vodstvo na občnem zboru in zvesto delo vsak delavnik. In boste za te žrtve prejeli od zadruge plačilo, kot ga še nikoli ni nudil noben kapitalističen podjetnik.

V zadrugi ste ne le delavci, ampak ste **kot enakopravni člani zadruge tudi gospodarji.** To je odlika zadrugnega člana, da ni hlapec podjetja, ampak je delavec in gospodar obenem. Ravno iz tega pa lahko tudi izvirajo velike težave za zadrugo in celo velika škoda, ako ni pri članih zavedenosti, zvestobe, discipline.

Še en cilj postavlja zastopnik Zveze zadrugi, da naj se čimprej skuša osvoboditi od tujega kapitala. Res to ni mogoče naenkrat. A če se cilj postavi in vsi z združenimi silami in v iskrenem prijateljstvu za dosego tega cilja delate, je tudi ta cilj v

teku let dosegljiv. Potem boste v resnici svobodni zadrugarji, gospodarji podjetja, ker ne bo treba plačevati niti tributa tujemu kapitalu.

Predsednik nadzorstva.

Lepo uspeli sestanek je zaključil predsednik nadzorstva domači g. župnik. Povdaril je, da je vse prizadevanje ljudi brezuspešno, **ako ni blagoslova iz nebes**. Zato morajo združani tako delati, da bodo ta blagoslov zaslužili in moliti, da si bodo blagoslov izprosili.

Opisali smo ta sestanek in navajali zlasti lepe misli iz govorov zato, da se vidi, da zadruga ni le gospodarska ustanova s stroji in strojem podobnimi delavci, ampak da zadruga, nje uprava in člani živijo tudi bogato duševno življenje, **da je zadruga tudi kulturna, socialna in нравna ustanova**. Zadrugi v Kropi pa želimo, da bi nova močna skupina mladih združenov bila v bodoče nositelj pravega združnega duha in steber združne zvestobe, discipline, vztrajnosti in požrtvovalnosti.

Po neuspehu londonske konference.

Svet se je že navadil pesimistično gledati na številne konference, na katerih se zbirajo državniki, hoteč rešiti države iz sedanje svet obsegajoče gospodarske krize. Zato tudi ni bilo presenečenje veliko, ko je bila 27. julija odgodena na nedoločen čas svetovna denarna in gospodarska konferenca v Londonu, kot se je glasilo njen službeni naziv. Nad 110 milijonov Din je veljala narode po pisanju angleških listov ta konferenca, samo za bankete je šlo 40 milijonov dinarjev, zato je svet pričakoval več od nje.

Da je konferenca končala tako brez slovesnosti, je največ krivo zadržanje Amerike. Severnoameriške Zedinjene države izvajajo sedaj velike reforme v gospodarskem življenju. V to pooblaščen predsednik Roosevelt ima naravnost diktatorska pooblastila. Dopustil je padec dolarja, da bi se dvignile cene. Začel je kontrolirati industrijo, kjer je predpisal najnižje mezde, zapovedal dvig plač, da bi tako kupna moč najširših slojev lahko tudi prevzela producirano blago, katerega količina je zadnje mesece izredno narasla. Ob takem razporejenju je naravno, da se je polastila ameriškega gospodarstva nervoznost in da se je začela spekulacija,

ki pa je zavzela tako velik obseg, da je moral Roosevelt zopet poseči vmes, da bi zavrl prehitri tok, da se ne bi začela taka inflacija, oziroma tako razporejenost kot smo ga poznali pri nas v Evropi v prvih povojnih letih. Danes ni mogoče vedeti naprej izida tega poskusa, ki je edinstven v gospodarski zgodovini. Zato tudi nočemo biti dvomljivci in počakajmo rajši na uspehe in neuspehe.

Kaj hoče Roosevelt?

Roosevelt pravi, da je treba dvigniti cene na višino prejšnjih let. V ta namen skuša s povečanjem količin denarja v obtoku, odnosno ukinjenju izvoza zlata vplivati na cene, da bi se dvignile. Hoče doseči stalen nivo cen. V ta namen pa name-rava stalno menjavati količine denarja, odnosno vplivati na hitrost njegovega obtoka, ker smatra da je cena odvisna poleg količin blaga tudi od količine denarja — mimorede omenjamo, da je to samo v grobih obrisih očitano razmerje med količinami blaga in denarja —. V poštrev pridejo seveda še drugi faktorji, ki jih pa radi lažjega ravnanja tu ne naštevamo. Doslej se je merila vrednost dolarja v primeri z zlatom ta-

kole: za gotovo število dolarjev si dobil 1 kg zlata. Sedaj pa se Amerika noče posluževati tega merila, ampak pravi, da je merodajno samo razmerje dolarja do vseh cen, ne pa samo do zlata.

Zato nič ne de, če razmerje med zlatom in dolarjem ni stalno, samo da je razmerje med dolarjem in vsemi predmeti isto, kar pomeni, da so cene na splošno ostale neizpremenjene. Moderne gospodarske teorije vidijo namreč v gibanju cen izraz za splošen tok gospodarstva. Če cene padajo, tedaj je kriza, če pa cene naraščajo ali so pa stabilne, tedaj je dober čas za gospodarstvo. Zaradi tega je treba vzdržati cene kolikor toliko stalne ali pa jih poganjati navzgor. To je namen, ki ga skuša doseči Roosevelt z vsemi diktatorskimi sredstvi, ki so mu na razpolago.

Temu stališču Amerikancev pa so se postavile nasproti na londonski konferenci tiste evropske države, ki imajo že sedaj zlato valuto. Ti pa pravijo, da se bo sploh nehala vsaka trgovina, če ne bo nobenega stalnega merila vrednosti, kot je za to sedaj več ali manj, boljše ali slabše služilo zlato. Zahtevali so od Amerike pristanek na stabilizacijo valutnih tečajev; Amerikanci so sicer govorili, da so tudi za stabilizacijo, mislili pa so pri tem na stabilizacijo cen. Ob tako različnih stališčih je jasno trpelo vse

delo konference, ki se je mogla zediniti samo v nekaterih več ali manj nevažnih in važnih točkah.

Svoje končno poročilo sta podali dve komisiji: finančna in ekonomska. Druga komisija je predvsem obravnavala vprašanje prodaje in cen važnih svetovnotrgovinskih predmetov. Podala je svoja priporočila glede trgovinske politike, v katerih se zavezema za čimprejšnji povratek k svobodni izmenjavi blaga. Obravnavala je vprašanje ureditve produkcije in oddaje tehle predmetov: mlečni izdelki, sladkor, vino, kava, kakao, les, premog, baker in cin. Podala je svoje predloge glede sredstev indirektnega protekcionizma (veterinarske prepovedi itd.), glede podpor in premij itd.

Denarna in finančna komisija pa je odobrila predlog prve podkomisije glede splošnih smernic ureditve vprašanja zadolžitve ter razmerja med upniki in dolžniki. Druga podkomisija pa je dala svoje predloge glede načina, kako naj bi se v bodoče vzpostavil mednarodni valutni standard, odnosno kako bi funkcionirala najboljše zlata valuta. Med drugim so se pečali z vprašanjem srebrnega denarja in predlagali, naj se splošno določi najnižje kritje na 25 %, kar pa številnim državam ne bo dosti koristilo, ker je njih zlato kritje vkljub papirnatim določbam že zdavnaj pod to mejo.

Odprava monopola za izvoz pšenice.

Nov žitni režim.

S sklepom ministrskega sveta je na podlagi svoječasnega pooblastila objavljena uredba, s katero se spreminja zakon o izvozu pšenice, rži in pšenične moke od 27. junija 1931. Nova uredba določa:

a) Izvoz pšenice morejo v bodoče vršiti tudi pridelovalci, zadruga in izvozne tvrdke,

toda na podlagi dovoljenja ministrstva za trgovino in industrijo.

b) Čisti dohodek Priv. delniške družbe za izvoz deželnih pridelkov se stavi na razpolago vladi in se bo uporabil po navodilih pristojnih ministrstev. Vlada je namreč zadržala **izvoz po preferencialnih sporazumih** zase oziroma za Priv. delniško družbo.

Izvoz privatnikov po sistemu dovolilnic.

Dočim smo torej prej imeli izvozni monopol, imamo sedaj glede pšenice omejeno izvozno trgovino. Monopol države oziroma izvozne družbe ostane le še v veljavi za one države, v katerih uživamo ugodnost preferenciala. Preferencialni dogovori so bili sklenjeni z nekaterimi državami v tem smislu, da nam za gotovo količino k njim uvožene pšenice dajo nižjo carino. Take dogovore imamo z Avstrijo, s Čehoslovaško. Za ves ostali izvoz je vzpostavljena sicer svoboda izvoza in privatne iniciative za pridelovalce, zadruga in izvozne tvrdke, vendar le **na podlagi dovoljenja**, katero izdaja v vsakem posameznem slučaju ministrstvo za trgovino in industrijo. Predpisan je tudi poseben pravilnik za izvršitev uredbe o izvozu pšenice, zlasti o tem, kako in pod kakšnimi pogoji se bodo ta dovoljenja izdajala.

Izvoz po preferencialu in predvidevani uspeh.

Izvoz pšenice v države, v katerih uživamo preferencial, ostane torej izključna pravica države, oziroma Priv. delniške družbe za izvoz. Ves ostanek, kolikor pride pšenice še za izvoz, po izčrpanju preferenciala pa je na razpolago privatni iniciativi. Računa se, da bomo mogli izvoziti vsega okoli 30.000 vagonov pšenice. Približno polovica 15.000 vagonov bi bila na razpolago državi za izvoz po preferencialu, druga polovica privatni iniciativi za izvoz poglavitno po Donavi preko Braile. Računa se dalje, da bo Priv. delniška družba pri izvozu po preferencialu zaslužila približno 50.000.000 Din. Ta vsota naj bi bila po mnenju enih na razpolago, da se z intervencijami drži cena pšenice primerno visoko.

Namen preferenciala.

Drugi so mnenja, da ne bi bilo umestno, da se teh 50 milijonov, ki se bodo pred-

vidoma dali zaslužiti pri izvozu Priv. delniške družbe po preferencialu, porabi za intervencije pri nakupih. Oni pravijo, da je preferencial bil dovoljen državam v Podonavju kot pomoč za proizvodstvo. Ta pomoč za proizvodstvo naj bi imela za cilj ali izboljšanje kvalitete pšenice ali pa znižanje pridelovalnih stroškov pri isti kvaliteti, tako, da bi v enem ali drugem slučaju postal izvoz iz podonavskih držav v teku let konkurenčen izvozu iz Amerike in Avstralije, ako bi se ta ugodnost pravilno uporabljala. Zato je treba dobiček iz preferenciala smotreno uporabiti za izboljšanje pridelovanja, nikakor pa ne enostavno za intervencije pri nakupih, da se držijo cene visoko, ne da bi se pa pri tem kaj napravilo za izboljšanje pridelovanja.

Dobiček iz izvoza po preferencialu naj bi torej država porabila tako, da malim pridelovalcem potom njihovih zadrug pomaga do rentabilnejšega pridelovanja ali do pridelovanja boljše kvalitete in sicer na sledeči način:

1. Predvsem naj se nakupi **kvalitetno prvovrstna pšenica, ki bi se uporabila za seme za novo setev** in dala malim pridelovalcem potom njihovih zadrug.

2. Ustanovi naj se poseben **zavod za preizkušnje** pšenice in sicer glede mlevnosti kakor tudi glede sposobnosti pšenične moke za peko.

3. Zadrugam malih pridelovalcev naj se dajo na razpolago **priprave za selekcioniranje, za čiščenje** in za konserviranje pšenice. Tako bi se ustanovili kmetski žitni magacini, ki bi sčasoma mogli lombardirati pšenico malih pridelovalcev.

4. Naposled naj bi se izgradila **mreža žitnih silosov**, ki so neohodno potrebni za izvoz, za prehrano naroda in pa tudi za obrambo države.

Zaščita pšenice.

Reči moramo, da nismo navdušeni, da ima izmed vseh kmetijskih pridelkov ravno pšenica neko privilegirano stališče, ko je vendar znano, da pridelovalci pšenice ne spadajo med najrevnejše kmete in ni za nje običajno pšenica edini vir dohodkov. Iz tega edino pravičnega socialnega stališča bi zaslužili večjo pozornost države drugi kmetijski pridelki kot vino, živina in tobak. Posebej

tudi s socialnega stališča ne smatramo za umestno, da se je pred ukinitvijo monopola za izvoz pšenice, z znatnimi državnimi sredstvi držala cena pšenici tako visoko, da je bila cena pšenične moke na višini kot cena luksuznih predmetov. Tako je pšenična moka postala predraga za prehrano naroda. Narod se je v veliki meri vsaj v naši banovini moral hraniti s koruzo.

Bednostni sklad dravske banovine.

Banova uredba z dne 7. junija 1933 (Službeni list z dne 5. avgusta 1933, 63. kos) objavlja proračun izrednih izdatkov in dohodkov „Bednostnega sklada“ Dravske banovine za čas od 1. julija 1933 do 31. marca 1934.

Po tem proračunu znašajo izredni izdatki 9 milijonov dinarjev, izredni dohodki pa ravno toliko.

Za kritje izrednih izdatkov se pobirajo izza dne 1. julija 1933 naslednje izredne banovinske davščine:

1. Izredna davščina delojemalcev in delodajalcev. Vsi nameščenci in delavci, ki so zavezani socialnemu zavarovanju, plačujejo v ta sklad $\frac{1}{2}\%$ od svojega zaslužka, če od svojih prejemkov plačujejo uslužbenski davek. Službodajalci plačujejo 1% vseh izplačanih zaslužkov. Službodajalci odtegujejo to davščino ob izplačilih ter jo odvajajo obenem s svojo davščino pristojni davčni upravi.

2. Izredna davščina na dobiček podjetij, zavezanih javnemu polaganju računov. Ta podjetja plačujejo 5% davščino od državnemu davku zavezanega čistega dobička, če donosnost ne presega 6% vložene glav-

nice. Davščina se stopnjuje po $\frac{1}{4}\%$, če presega donosnost 6% , 8% , 10% , 12% in 14% vložene glavnice. Pri donosnosti preko 16% vložene glavnice znaša davščina $6,5\%$.

3. Izredna davščina na tantijeme, sejnine itd. Podjetja, zavezana javnemu polaganju računov, plačujejo od tantijem, sejin in drugih podobnih nagrad, ki jih izplačujejo članom načelstva in nadzorstva, davščino v izmeri 10% izplačanih zneskov.

4. Davščina na zaslužek oseb, ki niso naši državljani, znaša 1% od zaslužka, če znaša mesečni prejemek 2.500 do 3.500 Din, za vsakih nadaljnjih polnih 1000 Din se zviša davčna stopnja za $\frac{1}{2}\%$.

5. Banovinska davščina na ukoriščanje vodnih sil. Od vodnih sil, ki se izrabljajo za pogon v kakršenkoli namen, se plačuje banovinska davščina 40 Din od vsake konjske sile na leto, odnosno pri elektrarnah na vodni pogon 2 pari od vsake proizvedene kilovatne ure. Ta davščina se ne sme prevladati na konsumenta. Te davščine so oproščene naprave, ki služijo zasebnemu kmetijskemu gospodarstvu, od katerega se ne plačuje davek na podjetja po zakonu o neposrednih davkih.

Zadrugam!

Depotne vloge. — V prvem polletju letošnjega leta je bilo pri Zvezi z depotnimi vlogami prometa 2,251.768.— Din. Depotne naložbe pri Zvezi so 30. junija 1933 znašale 370.454.— Din. 14. avgusta so znašale že 438.481.75. Članicam smo lansko leto ponovno priporočali na sestankih, z okrožnicami in v Narodnem Gospodarju, naj začno propagirati med vlagatelji ta način vlog. Dokler obstoja zakonita zaščita dolžnikov in so vse stare vloge takorekoč zamrznjene, je neobhodno, da poleg starega poslovanja ustvarimo in razvijemo novo poslovanje z depotnimi vlogami. Ljudje ne bodo po nepotrebnem velikih vsot držali doma, če bodo vedeli, da posojilnice strogo držijo obveznost glede izplačevanja depotnih vlog. Dokler ni izgleda na otajanje starih vlog in na ukinitve zakonite zaščite dolžnikov, se morajo vse posojilnice oprijeti tega posla.

Zakonodaja.

Izpremembe uredbe o posredovalnem postopku. Na podlagi čl. 6 zakona o podaljšanju veljave zakona o zaščiti kmeta in na predlog pravosodnega ministra je ministrski svet predpisal uredbo o izpremembi čl. 12 uredbe o posredovalnem postopku.

Čl. 1. V prvem odstavku čl. 12 uredbe o posredovalnem postopku z dne 4. januarja 1933 pridejo namestu besed „V roku 90 dni“ besede „V roku 9 mesecev“.

Čl. 2. Če se zaradi poteka roka iz čl. 1. uredbe o izpremembi uredbe o posredovalnem postopku z dne 12. aprila 1933 posredovalni postopek po službeni dolžnosti ustavi, se ta ustavitev razveljavi in dolžnik pride v isto stanje, v katerem je bil pred

potekom tega roka. Med tem dovoljene izvršitve in zavarovanja se ustavijo, prav tako tudi postopek za otvoritev stečajne in prisilne poravnave.

Čl. 3. Ta uredba dobi obvezno moč, ko se razglasi v „Službenih novinah“.

Izprememba zakona o zaščiti kmeta.

Na osnovi čl. 6 zakona o zaščiti kmetov je ministrski svet na predlog ministra pravde predpisal uredbo o izpremembah in dopolnitvah zakona o zaščiti kmetov, ki se glasi:

Čl. 1.: Od predpisov člena 1. zakona o zaščiti kmetov z dne 19. aprila 1932 se izvzamejo oni kmečki dolgovi, ki izvirajo iz nakupa poljedelskih posestev, ako je cena ali večji del cene dogovorjen v določeni količini poljedelskih proizvodov ali da se te količine izplačajo v naturi ali pa v denarju po dnevni ceni domače produktne borze. Za oni del cene, ki se ima izplačati v gotovini, veljajo še nadalje predpisi člena 1. zakona o zaščiti kmetov. Odredbe tega člena ne veljajo za agrarne interesente.

Čl. 2. Predpisi 1. odstavka člena 1. se uporabijo samo v kolikor dohodki dolžnika omogočajo tako izplačilo brez škode za vzdrževanje dolžnika in njegove rodbine in za plačilo dnevnih dajatev. O tem razsoja sodišče po svobodni oceni na zahtevo upnika, ako upnik misli, da v sorazmerju z dohodki dolžnika mora dobiti več kakor pa mu dolžnik nudi. Upnik mora svojo zahtevo podkrepiti z dokazi.

Osebne vesti.

V Cerknici je 24. julija 1933 nenadoma umrl č. g. dekan Josip Juvanec. Od leta 1933 dalje je bil odbornik oziroma načelnik tamkajšnje hranilnice in posojilnice in zadrugne elektrarne. Vse svoje sile je posvetil razvoju zadrugništva. Vnetega zadrugarja bomo ohranili v trajnem spominu!